

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izbija vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četrta leta 1-50 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 12 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Z inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat 24 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 16 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka petivrstica 24 vin., izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Nekoliko misli o kmetškem stanu.

Priobčil A. Kosi, šolski ravnatelj.

O veliki važnosti kmetškega stanu, oziroma poljedelstva, vobče se pač menda nikoli ni toliko govorilo in pisalo, kakor uprav sedaj v času svetovne vojske. In najsi se tudi ne govori in ne piše o kmetu toliko javno, kolikor bi se imelo o njem povedati, vendar se vsaj na tihem priznava veliki pomen one-ga stanu, ki

ne boji se dneva teže,
ki orje, seje in sadi,
gospodi mestni kruha reže,
ovočje sladko ji deli.

Ker se kmet ne gleda rad kakor kaka nečimur-na mestna dama, dolgo v ogledalo, marveč se tu ali tam le tako površno ozre vanj, zato naj v naslednjem tudi nakratko predočim nekoliko sličic iz njegovega življenja in delovanja, morda se da tu ali tam kaj popraviti, morda zapazi na sebi in na svojem stanu kako hibo, ki ni prirojena in se da odstraniti. Ako bom s svojim kratkim spisom, v katerem se dotaknem tudi drugih činiteljev, ki zdrav razvoj kmetškega stanu pospešujejo ali ga ovirajo, v tem ali onem oziru kaj koristil, dosegel sem ž njim, kar sem name-raval.

Kmetijstvo je glavni stebel človeškega življenja in obstanka narodov; ono je živi in neusahljivi vir, iz katerega zajemajo narodi in države vedno novo moč, po katerem se spopolnjujejo in pomlajujejo.

Kmetški stan nas varuje lakote in pomanjkanja in je najbolj naravna pot do blagostanja. Resnico teh besed nam potrjuje dovolj krepko sedanja svetovna vojska.

Komur je mar sreča človeštva, v komur tli iskra ljubezni do bližnjega, komur je blagor domovine in hoče povzdignuti njeno veljavo, čast in slavo, ta bo ostal vedno največji prijatelj onih ljudi, ki nam v potu svojega obraza pridružujejo vsakdanji kruh.

Sedanja vojska je že pa še bo uverila o veliki važnosti kmetškega stanu tudi one kroge in člane človeške družbe, ki še do sedaj tega niso pojмили.

Kdor je s paznim očesom motril naše družab-ne razmere, moral je s strahom opaziti, da je kmet-ski stan v poslednjem času vedno bolj propadal in biral, da se je pogrezoval v neznosne dolgovе, s-kratka: pred letom še zdravo in krepko telo kmet-skega stanu je začel razjedati črv, ki mu je pretil s pegubo.

Vzroki, zakaj kmetški stan propada, so zunanji in notranji. K zunanjim vzrokom prištevamo n. pr. vremenske nezgode, kakor toča, povodenj, mraz itd., ki ponekod leto za letom uničujejo kmetu njegove pridelke ter mu tako jemljejo veselje do dela. Naravno je, da postane kmet, ako vidi, da njegovo trudapolno delo le malo ali nič ne izda, sčasoma nezadovoljen, in obupen. Posledica tega pa je, da se pobit in potr-uda nemili usodi; mladi ljudje, bodisi njegovi svojci ali drugi, videč in čuteč kmetovo nezadovoljnost in obupnost, si iščejo lažji kruh, silijo trumoma v mesta ter se posvetijo drugemu, ne pa kmetškemu stanu.

Z begom mladih ljudi s kmetov v mesta trpi kmetški stan radi tega neizmerno škodo, ker izgubi kmet s tem najboljše in najzanesljiveše delavne mo-či. Zato je tako težko dobiti zanesljivo in zveste po-sle in oni, ki so kmetu na razpolago, zahtevajo ne-primerne visoke plače, ne čutijo z gospodarjem, mar-več hodijo zvečine svoja pota.

Med notranje vzroke propadanja kmetškega sta-nu računamo v prvi vrsti premajhno izkušnost mla-dih ljudi, ko jim stari izročajo gospodarstvo. Stari ljudje, boječ se za svoj obstanek, zahtevajo prevelike izjemke, mladi pa v nadi, da bode gospodarstvo vrg-lo dovolj dobička za njih in za starce, se lahkover-no udajo in ako potem potrkajo na vrata mladega gospodarja razne nezgode, da gospodarstvo ne gre gladko naprej, je nezadovoljnost tukaj. Stari zahte-vajo: Daj mi, kar mi gre!, mladi pa reko: Nimam!

K nadaljnim vzrokom, zakaj kmetški stan pro-pada, je zlasti pri nas Slovenceh, premajhna izobra-žba kmetova v gospodarskih rečeh. Dočim drugi sta-novi veselo napredujejo in uporabljajo pridobitve no-vejšega časa, hodi naš kmet z majhnimi izjemami po starih, izhujenih potih ter se drži gesla: O vak so naši starci delali, pak so vsega mnogo imali!

Z ozirom na zahtevo po kmetški naobrazbi bo treba tudi preosnovne ljudske šole na kmetih. Četudi

je upravičena zahteva, da imej ljudskošolski poduk značaj splošnosti, vendar se je treba pri pouku mla-dine ozirati tudi na potrebe njenega prihodnjega po-klca.

Ne imeli bi prav, ako bi trdili, da se omika po novodobni šoli ni povzdignila, a z vso resnostjo si upamo trditi, da ni bilo prav, da se v šolskem zaku-ru leta 1869 v učnem načrtu za ljudske šole ni de-lala razlika med kmetškimi in mestnimi šolami.

Kmetškim šolam bi se moralo že po oblastvenih predpisih in naredbah nuditi več prilike, vzbujati v mladih ljudeh ljubezen do kmetškega stanu in njego-vega dela. Na misel mi prihajajo tukaj resnične be-sede, ki jih je izpregovoril v tem oziru l. 1883 grof Beloređi v državnem zboru na Dunaju. Ta mož pra-vi: „Gotovo je jako važno, da se mladini že pri pr-vem pouku položi v srce kal zadovoljnosti, da posta-ne zadovoljna in srečna v svojih razmerah v tistem poklicu, ki si ga bo večina izvolila.“

Uprav, ko to pišem, mi pride v roke prva šte-vilka letošnjega „Mira.“ Ondi čitam besede, ki so mi takorekoč iz srca govorjene. Dočim pisec — gotovo dober poznavatelj kmetških razmer — izvaja: „Novo-dobna šola na kmetih naj že v mladih sreih vaškili širok veepi iskreno ljubav do domače grude, do oč-love kmetške hiše. Potem bodo taki otroci tudi raje ostali doma. Z veseljem se bodo poprijeli domačega kmetškega dela, ponosni bodo na svoj kmetški stan, in le malokateri bode — prisiljen — zapustil očelov dom, iskal srečo v velikomestnem življenju.“

LISTEK.

Vojni spomini.

(Napisal Januš Holac.)

(Dalje.)

Krog in krog gradu je bila zasajena gosta, tr-njeva živa meja, ki je imela samo dva, precej ozka prehoda. Pri sprednjem preseku žive meje se je kar trlo kozaskih jezdecev na mršavih kljusetih, vsak je hotel biti prvi na grajskem dvorišču. Seveda, ti mu-stačasni rogovileži so se rili med seboj in za nekaj minut tako zagostili ugod, da prav nobeden ni mogel ne naprej in ne nazaj. To njihovo suvanje, medse-bojno psovanje in prerekanje za prednost je bila mo-ja rešitev. Bosonog, s čevlji v roki sem čakal v tre-petu groznih gostov, ki me bodo pobili in povrh še iztaknili oči. K Bogu sem obupno vzdihnil. Od zadaj je peknilo po grajski stezi. Pred menoj je prestra-šeno zašudeno postal avstrijski dragonec, sedeč v sedlu in drugega konja vodeč praznega za uzdo. S-pogledala sva se, razumela brez besedice in jaz sem z misovo maglico planil na praznega konja.

Z bosimi nogami sem se tesno oklenil konjske-ga trebuha in v valovitih skokih sva izginila hitro iz grajskega dvorišča na cesto. Kozaki so zapazili ta pobeg. Parkrat je počilo za nama, krogle so fr-knale mimo ušes. Nekaj jezdecev jo je ubralo za na-ma, slišati je bilo naglo udarjanje kopit. Trdo sem stisnil čevlje v roki, moj spremljevalec je pa poteg-

nil sabljo in ubrisal s platiščem po konju, da bi ga pognal v hujski dir. Konjske noge so se dotikale ko-maj tal, tako sva drvila po cesti. Dragonec pred me-noj in jaz za njim. Pregarjalci so vpili za nama; cepet njihovih konj mi je udarjal vedno razločnejše in bliže na uho. Ozreti se nisem mogel. K Bogu sem va-levil vzdihne, da bi mrcine le streljale ne. Cesta se je vila precej časa ravno in ta plan mi je v diru še-petal smrt in izgubo oči!

Od židovske gostilne ob cesti se je naenkrat tu odcepljala na desno poljska, ozka steza.

„Na desno!“ sem viknil dragoncu in konjska kopita so planila na travnato-mehka tla. Kakih tisoč korakov od ceste je rastle na močvirnatem travniku prilikavo jelše in visoka trstika. V to naravno kri-tje sva se spustila in smuknila s konj. Blato je plus-knilo kvišku, pa počenila sva oba močno utripajočih src. Znoj nama je kar lil s pereče razgretih obra-zov, prsi so lovile sapo in noge so se tresle v groz-ni negotovosti: so li naju kozaki spasil ali ne? Ne-kaj hrabrejši dragonec je pobulil med trstikami in mi šepnil:

„Jih ni videti, zdvijali so gotovo naravnost po cesti.“

Poltema je obšla ravan in močvirje ter naju, uboga begunca, varno prikrija preganjlecem. Blatne noge sem si obrisal ob trstike in obul čevlje, ki jih na begu, hvala Bogu, nisem izgubil.

Sedaj še le sem rešitelju krepko stisnil roko s tople zahvalo, da me je rešil gotovega jetništva in smrti. Povedal mi je, da služi pri divizijski kavale-riji. Tudi on je počival utrujen v hlevu pred gra-dom, ko so pridrveli v mestce kozaki. Meni podar-

jenega konja je že nasedlanega ujel na grajskem vr-tecu. Pojasnil mi je, da sem jaz moral spati nad š-ur in naši so ostavili Glynjane kmalu popoldne.

Med temi pomenki je sililo v ospredje drugo v-prašanje: Kam pač iz tega močvirja? Kje dobiči na-še čete? Dragonec je silil nazaj na cesto, a temu pa sem se jaz odločno protivil in obveljala je moja. Ko-nja sva težko izvlekla iz močvirja in stopala peš po v temo zavitem travniku, neznanu kam.

Čez nekaj časa sva zajahala in pustila konja stopati, kamor sta hotela, da je le šlo naprej. Na tej planjavi ni bilo žive duše, ne bajte, niti luč kakega ognja ni zabliškala od nikoder. Ta ježa v vedno go-stejši temi, brez najmanjšega kažipota, v golo nego-tovost, je bila zame nekaj groznega. Govorila nisva nič, se tudi nobenemu ni ljubilo. Konja sta stopala prepočasno, pognala sva jih bolj na desno in v trab.

Dolgo časa sva jezdila v diru. Daleč na desno se je tupašam nekaj trenutno posvetilo. Zdirjala sva v tej smeri. Luč je švigala vedno gostejše in razloč-neje.

„Če je luč, so ljudje, naj bo že kdor hoče“, je menil dragonec ter se urneje pognal žival. Res, do-bila sva ljudi, še avstrijske vojake, ki so užigali v-žigalice in skušali na straži podnefni ogenj v zaba-vo in kratek čas. Povedali so nama, da kake pol u-re odhod, če jezdiva naglo, prideva do gradišča, ko-der nočuje divizijski štab.

Dragonec je zavrnil od veselja; zdirjala sva naprej do gradu, do divizije. Cilj bega sva hitro do-segla. Dragonec je v grajskem hlevu dobil svoje to-varišče, jaz sem se napotil med častnike, da povpra-šam po svojem regimentu. Gospodje še pozno v noč!